

Laia Aguilà, amb el seu llibre sobre la llana ■ JUANMA RAMOS

nens, primer, a les Franqueses i, després, a Aiguafreda, al costat de Tagamanent, on visc. Nens a casa, nens als cursos... I va arribar un moment en què em vaig adonar que tenia necessitat de relacionar-me amb adults. Amb la maternitat, com que tampoc tenia l'oportunitat de sortir gaire, havia aprofitat per formar-me; per això, quan els fills ja van ser una mica més grans, vaig poder començar a fer tallers per a adults, de dibuix, de pintura, d'espelmes, de tints naturals, etc. Un dia se'm va colar un barret a la rentadora i es va enfeltrar..., i em vaig començar a interessar per la llana. Vaig contactar amb pastors, que em facilitaven la llana, i la treballava. Primer regalava el que feia, després els amics em van fer veure que en podia fer negoci i això és el que vaig fer.

Com és el feltre?

Jo em pensava que m'havia inventat alguna cosa i resulta que no m'havia inventat res, perquè el feltre és el teixit més antic que existeix. Vaig començar a

jugar-hi i em vaig adonar que en el mercat tota la llana que es ven aquí ve de fora. És a dir: tenim pastors aquí, però la llana et ve de Nova Zelanda.

Aquí havíem oblidat la llana?

I encara la tenim oblidada, però les ovelles s'han d'esquilar igualment, no per la calor, perquè la llana en realitat les aïlla de la calor, sinó pel pes, per temes de mobilitat, de neteja, per facilitar que el mascle pugui muntar la femella... Abans aprofitàvem la llana i ens hi vestíem. El feltre, el que jo anomeno "drap de llana", perquè així en dèiem a Catalunya, és el teixit més antic. S'ha usat quan la gent estava malalta, per posar-lo al pit, d'aïllament, a l'època medieval per vestir-se, per fer calçat..., però l'hem oblidat. Ens vam inventar la fibra sintètica, que és interessant, però ens hem oblidat de la llana. I ara aquí ja no en tenim, ens ve de fora.

Tota?

Bé, primer t'has d'assegurar que sigui llana i no acrílic o bar-

reja, que aquí hi ha molta confusió. Però sí, majoritàriament, si és llana, és portada de fora.

I els pastors d'aquí?

Els pastors, com que durant molts anys no se'ls ha revalorat la llana, no l'han seleccionat. De les ovelles, ells n'aprofiten la carn per vendre-la, així com la llet, però no pas la llana, que s'ha convertit en un residu. També s'ha perdut el fil del procés; és a dir, ara nosaltres, per fer servir la llana neta, hauríem d'anar a Palència, a Portugal o a França a fer-la netejar, perquè aquí no t'ho fan enlloc. Però, epl, una notícia: ara a Tagamanent en farem una, de planta per processar llana! Serà una planta petita i veurem com va, i la idea és que, si aquesta planta funciona, se'n pugui fer una rèplica en algun altre lloc del territori. Si jo vaig a Palència i hi haig de portar 1.200 quilos de llana, però jo faig servir llana merino, ripollesa, caralpina, latxa... i no puc portar 200 quilos de cada..., en faig servir poca de cadascuna.

Aquestes llanes són de diferents races d'ovella?

Sí, i n'hi ha moltes més. Aquí tenim la ripollesa, la caralpina —que és la que tinc jo, de les més antigues—, l'aranesa i la xisque-ta... Però aquí també pots trobar algun ramat merino, al Berguedà. També latxa, que es troba en diverses explotacions a Catalunya. Jo la compro a una ramadera del Montseny.

Els ramaders d'ovelles, què en fan, de la llana, quan les esquilen?

Durant molts anys se'ls l'emportaven sense pagar o pagant molt malament; ara a vegades han de pagar i tot perquè se'ls l'enduguin. Si no se'ls l'emporten, l'acumulen i es converteix en residu. Quilos i quilos de llana que deixen en algun racó de la seva explotació i es va embrutant i creixent i no té cap utilitat, perquè ningú la vol.

Però la llana és un producte molt útil!

Molt, i espero, de fet ho crec, que les coses comencin a canviar. Sé que algunes dones veuen amb bons ulls la propra planta de tractament que es farà a Tagamanent per poder oferir a les seves explotacions llana afilada. Avui dia moltes explotacions tenen un nou recurs econòmic, que són les visites, sobretot de gent de ciutat que ve els caps de setmana o els festius. Aleshores, si poguessin vendre la llana afilada als visitants, seria una nova possibilitat de l'explotació. Jo, per exemple, la llana que faig servir per treballar en la meva marca i també per fer cursos i que no surt de les meves ovelles, la compro a altres ramaders. Jo defenso, i això ho dic en el llibre, que si tu vols llana per començar a treballar-la o per experimentar, el que has de fer és pagar-la al pastor.

I a quant es paga?

Jo ara mateix la pago a 0,6 o a 0,9 euros el quilo. Aquests diners salven el ramader? Evidentment que no, però li estem donant un valor. Hi ha pastors que me la volien regalar però els vaig dir que no: si jo la treballo i en trec un benefici, el més lògic és que pagui la matèria.

Això que explica pot anar canviant?

Ja ha canviat molt, també perquè som en un moment en què es comencen a valorar els productes km 0 i la sostenibilitat. Tinc moltes idees per aprofitar la llana; per exemple, si algú té un hort, pot fer servir la llana de *mulching*: en comptes de posar plàstic per protegir les verdures de la terra, s'hi pot posar llana. Jo ho faig: a les meves feixes hi

poso llana, i què passa? Que la terra està més fresca a l'estiu, es manté la humitat i, a més, no em surten males herbes. Quan acaba la temporada de les tomaqueres, per exemple, trec la llana, l'enrotllo i ja la tinc per a l'any que ve. És fer servir el que tens, productes que no hem de llençar perquè tenen un valor i serveixen per a moltes coses. Aporta nitrogen i nutrients a la terra.

Quines propietats té la llana?

És ignífuga, al revés que tots els teixits inventats per nosaltres, els sintètics. La llana és impermeable i antibacteriana, cosa que no passa amb cap altre teixit, ni amb el cotó. Tu et pots dutxar amb una esponja de llana i no hi sortiran punts negres com en el cotó, ni farà pudor. És higroscòpica: en un ambient sec, et cedeix humitat, però quan l'ambient és humit te l'absorbeix. És reguladora tèrmica, tant per al fred com per a la calor. La gent es pensa que una catifa de llana a l'estiu l'has de treure perquè fa calor. No, no, de cap manera. A l'estiu la pots tenir perquè és aïllant; té moltes propietats. És una matèria supersàvia i superútil; per això hem d'aconseguir que no sigui un residu, sinó un recurs.

La llana era un producte bàsic.

Era un producte necessari i hi havia un mercat bestial. Però l'hem oblidat, també per la viabilitat econòmica, perquè surt més a compte el teixit sintètic. Això va fer que moltes fàbriques de llana tanquessin i ara al país no hi ha manera de fer el procés. Avui és un residu.

I, en clau de país, això és sostenible? L'administració no hi fa res?

Per què les administracions no hi han fet res fins ara? Perquè sempre hi havia algú que se l'enduïa fora, aquesta llana, gratuïtament. La processaven a Singapur, a Bulgària..., que és més econòmic, o a Palència. Acumulaven els milers de quilos que esquilaven molts pastors nostres i se l'enduïen; per tant, fins ara no ha estat un problema gros. Ara, amb l'encariment del transport, comença a haver-hi més problema, perquè ja no els surt tant a compte fer la recollida, ni emportant-se-la encara que sigui sense pagar. En algunes explotacions, se'ls emporten la llana després de dos o tres anys d'estar acumulada en algun lloc, quan ja s'ha mig fet malbé i no és de qualitat. I ara començarem a tenir un problema. De tot això, en parlo en el llibre, perquè el que vull és donar visibilitat a una matèria que estimo. I una altra cosa: quan la gent veu com és aquest món i la feina que suposa treballar la llana, deixa de pensar que l'artesania és cara. ■